

ABŞERON İQTİSADI COĞRAFİ RAYONUNDA BƏLƏDİYYƏLƏRİN İQTİSADI-SOSIAL COĞRAFİ MƏSƏLƏLƏRİ

X.M.Osmanova

AMEA akad. H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutu
AZ 1143, Bakı ş., H.Cavid pr. 115
o.xanim@yahoo.com

Məqalənin tarixi:

Daxil olub: 31 oktyabr 2018
Təkrar işlənməyə göndərilib:
18 mart 2019
Çapa qəbul olunub 14 iyun 2019

Açar sözlər

bələdiyyə
proqnozlaşdırma
perspektiv istiqamət
model tənlilik
əhalinin artım əmsali

X ü l a s ə

Bələdiyyələrin ərazi təşkilində kəmiyyət göstəricilərindən istifadə strateji planlaşdırmanın əsasını təşkil edir. Bələdiyyələr üçün strateji planlaşdırmanın kəmiyyət göstəricisinin hesablanması üçün xüsusi formul və ya formullar müəyyənləşdirmək olar. Strateji plan: yerli özünüidarəetmə orqanı tərəfindən orta müddətdən uzun müddətə qədər hazırlanmış sənədlərin bələdiyyə üçün qarşıdakı illərdə təsəvvür və əsas məqsədləri həll etməyə yönəltməkdir. Bu strateji planlaşdırma bələdiyyənin riskləri, təhlükələri, imkanları, güclü və zəif tərəflərinin öyrənilməsini özündə cəmləşdirir. Tədqiqatın məqsədi nəzərə alınmaqla ilk dəfə mövcud statistik göstəricilərin təhlili ilə seçilən Abşeron iqtisadi rayonunda bir sıra bələdiyyələr üçün optimal bələdiyyə ölçmə variantını hazırladıq. İnkişaf edilən optimal ölçmə variantları gələcəkdə şəhər, qəsəbə və kənd bələdiyyələrinin optimal ölçülərinin müəyyənləşdirilməsində istifadə olunacaqdır.

1. Giriş.

Bələdiyyə sahəsində mövcud problemlərin aradan qaldırılması, bələdiyyələrin ərazi təşkilində iqtisadi və sosial-coğrafi prinsiplərin əsaslandırılması, bu sahədə hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi, onların sərhədlərinin müəyyən edilməsi və saylarının kəmiyyət baxımından dəyişdirilməsi, bələdiyyə torpaqlarının dəyərinin və sərhədlərinin müəyyən edilməsinin proqnozlaşdırılması və planlaşdırılması üçün elmi-tədqiqat işlərinin aparılmasına ehtiyac vardır. Bu sahədə çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin və müasir dövrdə öz iqtisadi inkişaf tendensiyası ilə dünya bazarında seçilən ölkələrin təcrübəsinə əsaslanmaqla elmi-metodiki əsaslarla bələdiyyələrin fəaliyyət istiqaməti və səlahiyyətləri müəyyən edilməli və ilk öncə respublikamızın hər hansı bir iqtisadi-coğrafi rayonun təmsalında tədqiq olunmaqla tətbiq edilməlidir.

2. Tədqiqat obyektı.

Azərbaycan Respublikasının Abşeron iqtisadi-coğrafi rayonunun sərhədləri daxilində formalaşmış 83 bələdiyyə - yerli özünü idarəetmə orqanlarının fəaliyyəti onun tənzimlənməsi və idarə olunması istiqamətlərinin müəyyən edilməsidir.

3. Problemin öyrənilmə səviyyəsi.

Xüsusilə Azərbaycanda bələdiyyə problemləri iqtisadi-coğrafi aspektdə nisbətən az öyrənilmiş sahədir. Bələdiyyələrin yaradılması və fəaliyyəti ilə əlaqədar aparılmış elmi-metodoloji tədqiqatların nəticələrindən irəli gələn təklif və ideyalar, bu sahədə çalışan: M.İ Səlimzadə, Q.R.Xəlilov,

D.Ə.Vəliyev, Y.N.Balakişiyev, Ə.İ.Sadiqov, Ç.N.İsmayılov, R.M.Məmmədov, A.İ.Vasilçikov, A.D.Qradovski, A.Q.qladışev, E.Russel, İ.Shatritz, R.Bennet, İ.Plummer kimi yerli və əcnəbi tədqiqatçıların və alimlərin elmi əsərlərində öz əksini tapmışdır.

4. Tədqiqat metodları və məlumat mənbələri.

Tədqiqatın aparılmasında statistik, müqayisəli təhlil, Pirsone modeli əsasında korrelyasiya əlaqəsi, düz xətlilik, Abşeron iqtisadi coğrafi rayonuna daxil olan hər bir inzibati rayon üçün xüsusi model tənliliklər tərtib olunmuş, və s. üsullardan istifadə edilmişdir.

İnformasiya bazasını istifadə edilmiş ədəbiyyat, elmi tədqiqat əsərləri, AMEA-nın müvafiq sahədə nəşr edilmiş elmi-kütləvi, elmi-hesabat, ədəbiyyat məlumatları, xarici ölkələrin və Azərbaycan Respublikasının bir sıra alimlərinin və tədqiqatçılarının elmi məqalələri və ARDSK-nin məlumatları təşkil edir.

5. Təhlil və müzakirə.

Müasir iqtisadi ədəbiyyatda proqnozlaşdırma metodlarının müxtəlif təsnifatı verilir. Hər hansı proqnozlaşdırma metodunun praktiki tətbiqi zamanı proqnozlaşdırılan obyekt, onun doğruluğu, ilkin informasiyanın miqdarı, proqnozlaşdırıcının ixtisas səviyyəsi və digər bu kimi göstəricilər ilə təyin edilir. Bələdiyyə torpaqlarının dəyərinin və sərhədlərinin müəyyən edilməsinin proqnozlaşdırılması və planlaşdırılmasını tərtibatı üçün müəyyən

dəqiq göstəricilər olması zəruridir. Lakin Azərbaycanda bələdiyyələrə o qədər də səlahiyyətlər verilməyinə görə istənilən bələdiyyə orqanından bu ərazidə yerləşən hər hansı sahə üçün riyazi göstəricilərin hesabı əldə etmək qeyri-mümkündür. Bu səbəbdən bələdiyyə torpaqlarının dəyərinin və sərhədlərinin müəyyən edilməsinin proqnozlaşdırılması və planlaşdırılmasında göstərilən metodlar, düstur və formullarla həll edilməsində kəmiyyət göstəricilərinin çatışmazlığı mövcuddur.

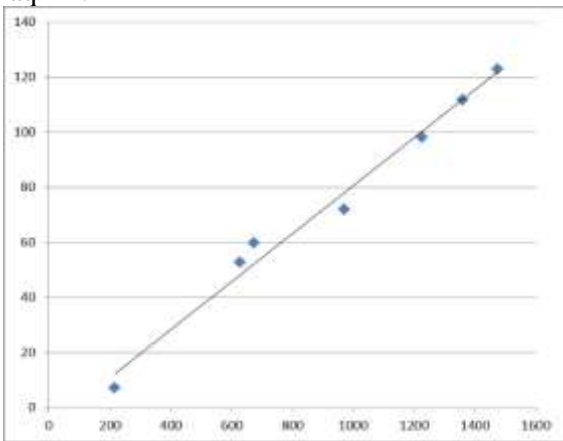
Bunu nəzərə alaraq tərəfimizdən yaxın perspektivdə əsas istiqamət göstəricisi kimi bələdiyyələrin büdcə gəlirlərinin qəbul olunması məqsədəuyğun sayılmışdır [8, 120-122]. Bu məqsədlə hazırkı vəziyyətdə iqtisadi rayonun ümumi daxili məhsul həcmi ilə bələdiyyələrin büdcə gəlirləri arasındakı korrelyasiya əlaqəsi Pirson modeli əsasında:

$$R_{pr} = \frac{\sum (d_x d_y)}{\sqrt{\sum d_x^2 \sum d_y^2}}$$

müəyyən olunmuş və aşağıdakı əlaqə qrafiki əldə olunmuşdur (Şəkil.1).

Sxemdən görüldüyü kimi büdcə gəlirləri ilə iqtisadi rayonun ümumdaxili məhsulu arasındakı korrelyasiya əlaqəsinin qiyməti +0,992166 bərabər olmuşdur ki, bu da müsbət qiymət kimi qiymətləndirilir və zəruri qanunauyğunluq olduğunu sübut edir. Çünki korrelyasiya əlaqə intensivliyinin müəyyənləşdirilməsi üçün aşağıdakı aralıqlar müəyyən olunmuşdur:

- güclü +0,7-dən +1,0 qədər;
- orta +0,3-dən +0,699 qədər;
- zəif "0"-dan +0,299 qədər və
- əks mənfi (-) tendensiyaya malik olan əlaqələr.

Şəkil 1. İqtisadi rayonun ümumi daxili məhsul həcmi ilə bələdiyyələrin büdcə gəlirləri arasındakı korrelyasiya əlaqəsi sxemi

Sxemin əlaqə intensivliyinin onun güclü intensivlik əlaqə aralığına uyğun gəldiyini nəzərə alaraq

iqtisadi rayonun bələdiyyələri üçün büdcə gəlirlərinin 2020-2025-ci illər üçün proqnoz dəyişmə dinamikası göstəriciləri hesablanmasında əsas kimi qəbul olunmuşdur.

Perspektiv istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsi zamanı bələdiyyələrin bütün problemlərinin həllində büdcə gəlirlərinin formalaşmasından asılılığını nəzərə alaraq 2005-2014-cü illər arasındakı dövr ərzində onun dəyişmə dinamikasını təhlil olunmuş və tərəfimizdən 2016-2025-ci ilədək bu gəlirlərin dəyişmə həcmnin iqtisadi rayonun inzibati vahidlərinə daxil olan bələdiyyələr üçün proqnozlaşdırılması həyata keçirilmişdir. Bu məqsədlə düzxətli tənlikdən istifadə olunaraq modelləşdirmə həyata keçirilmiş və qurulmuş modellər əsasında 2025-ci ilə qədərki dövr üçün büdcə gəlirlərinin proqnoz variantının dəyişmə dinamikası hesablanmışdır.

Proqnozlaşdırmanın həyata keçirilməsi məqsədi ilə aşağıdakı düzxətli tənlikdən istifadə olunmuşdur:

$$Y_t = a_0 + a_1 t \quad (1)$$

Burada :

1. $Y_t - y$ -in hamarlaşdırılmış qiyməti;
2. a_0 və a_1 – düz xəttin parametrləri;
3. t - isə onların sıra nömrəsi və ya vaxt dövrüdür.

t -nin qiyməti həmişə məlumdur, ona görə ilk növbədə Y_t -ni müəyyən etmək üçün tərəfimizdən a_0 və a_1 qiymətləri müəyyən olunmuşdur.[7, 198] Bu məqsədlə ən kiçik kvadratlar üsulunun şərtlərini təmin edən aşağıdakı tənlik sisteminin həlli bura tətbiq olunmuşdur:

$$\begin{cases} na_0 + a_1 \sum t = \sum y \\ a_0 \sum t + a_1 \sum t^2 = \sum y t \end{cases} \quad (2)$$

Burada :

- y – sıranın həqiqi səviyyələri;
- t - vaxt;
- n – səviyyələrin sayıdır;

Tənliyin hesablanması üçün 2005-2014-cü illər arasındakı dövr ərzində bələdiyyə büdcə gəlirlərinin (Sumqayıt şəhəri) dəyişmə göstəricilərindən istifadə edərək aşağıdakı göstəriciləri əldə etmək olar :

$$\begin{aligned} y &= 12434,7; \\ t &= 55; \\ t^2 &= 385; \\ y_t &= 73897,7. \end{aligned}$$

Sistem tənliyində (2) müəyyən olunmuş qiymətləri yerinə qoysaq və hesablamaları davam etdirsək onda aşağıdakı sistemi almaq mümkün olur:

$$\begin{aligned} 10a_0 + 55a_1 &= 124347 \\ 55a_0 + 385a_1 &= 738977 \end{aligned} \quad (3)$$

Cədvəl 1

Abşeron iqtisadi coğrafi rayonunda bələdiyyələrin büdcə gəlirlərinin 2019-2025-ci illər üzrə proqnozlaşdırılan həcmi və dəyişmə dinamikası Sumqayıt şəhər bələdiyyələri

Proqnozlaşdırma müddətləri	Model tənliyi	Büdcə gəlirlərinin həcmi (min man)
	$Y_t = a_0 + a_1t = 876,35 + 66,75t$	
2019	“-----“	2211,35
2020	“-----“	2278,10
2021	“-----“	2344,85
2022	“-----“	2411,60
2023	“-----“	2478,85
2024	“-----“	2545,10
2025	“-----“	2611,85

Cədvəl 2

Xızı rayon bələdiyyələri

Proqnozlaşdırma müddətləri	Model tənliyi	Büdcə gəlirlərinin həcmi (min man)
	$Y_t = a_0 + a_1t = 178,61 + 4,32t$	
2019	“-----“	265,01
2020	“-----“	269,33
2021	“-----“	273,65
2022	“-----“	277,97
2023	“-----“	282,29
2024	“-----“	286,61
2025	“-----“	290,93

Cədvəl 3

Abşeron rayon bələdiyyələri

Proqnozlaşdırma müddətləri	Model tənliyi	Büdcə gəlirlərinin həcmi (min man)
	$Y_t = a_0 + a_1t = 1172,76 + 751,79t$	
2019	“-----“	16208,56
2020	“-----“	16960,35
2021	“-----“	17712,14
2022	“-----“	18463,93
2023	“-----“	19215,72
2024	“-----“	19967,51
2025	“-----“	20719,30

Tənliklər sisteminin (3.3) həlli aşağıdakı son nəticəni

$$a_0 = 876,5$$

$$a_1 = 66,75$$

əldə etməyə imkan verir.

Onda Sumqayıt şəhəri üçün aşağıdakı əlaqə tənlik modelini formalaşdırmaq mümkündür:

$$Y_t = a_0 + a_1t = 876,5t \quad (4)$$

Əldə olunmuş model (4) əsasında 2015-2025-ci illər üçün Sumqayıt şəhəri, Xızı rayonu və Abşeron inzibati rayonları və ümumilikdə Abşeron iqtisadi coğrafi rayonunda aparılan səmərəli ərazi təşkilinin həlli nəticəsində bələdiyyələrin gəlirlərinin 2025-ci il üçün proqnozlaşdırılan həcmimin aşağıdakı kimi olacağı tərəfimizdən ilk dəfə olaraq müəyyənləşdirilmişdir.

Aparılmış hesablamalar nəticəsində ilk dəfə olaraq tərəfimizdən iqtisadi rayona daxil olan şəhər və inzibati rayon vahidləri üçün yuxarıdakı cədvəl 1-dən göründüyü kimi model tənlikləri formalaşdırılmışdır:

- $Y_{\text{Sumqayıt}} = a_0 + a_1t = 876,35 + 66,75t$;
- $Y_{\text{Xızı}} = a_0 + a_1t = 178,61 + 4,32t$;
- $Y_{\text{Abşeron}} = a_0 + a_1t = 1172,76 + 751,79t$;

Modellərin üstünlüyü ondadır ki, tərəfimizdən tətbiq olunan modelləşdirmə əsasında bələdiyyələr üçün tələb olunan bütün parametrlər göstəricilər üzrə zəruri proqnozlaşdırmanı həyata keçirmək mümkündür. Bu prosesdə ilk növbədə proqnozun obyektivliyini təmin etmək üçün mövcud baza vəziyyətinin düzgün formalaşdırılması və onların modelə düzgün daxil edilməsini həyata keçirmək zəruri iqtisadi-coğrafi tələb kimi qarşıda durur.

Proqnoz göstəricilərinin təhlili göstərir ki, bələdiyyələrin ərazi təşkilində hazırda müşahidə olunan çatışmazlıqlar onların 2025-ci ilə qədərki dövr ərzində gəlirlərinin artımında əhəmiyyətli dəyişikliklərə səbəb olmayacaqdır. Xüsusən bu kənd bələdiyyələri üçün xarakterik tendensiyaya malik olacaqdır. Belə ki, Xızı bələdiyyələrində 2005-ci ildə gəlirlərin ümumi həcmi 222,2 min man. olduğu halda 2020-ci ildə bu göstərici artaraq 269,33 min man., 2025-ci ildə isə 290,93 min manata bərabər olmaqla, cəmi 68,73 min manat və ya 1,3 dəfə artım tendensiyası əldə olunacağı gözlənilir ki, bu da 20 illik dövr müddəti üçün çox aşağı artım tendensiyası kimi qiymətləndirilir. Apardığımız təhlillər göstərir ki, bələdiyyələrin ərazi təşkilində aparılan optimallaşdırma nəticəsində onların gəlirlərinin 2,0-2,5 dəfəyə qədər artırılmasını mümkün real proqnoz nəticəsi kimi qəbul etmək olar. Bələdiyyələrin sərhədlərinin, ölçülərinin optimallaşdırılaraq onların səmərəli ərazi təşkilinin formalaşmasında iqtisadi rayona daxil olan inzibati rayonlarda və şəhərlərdə əhalinin proqnoz sayının necə dəyişilməsinin də müəyyənləşdirilməsi əsas məsələlərdən biri kimi qiymətləndirilir. Çünki ərazi və əhali bələdiyyələrin optimal ölçülərinin müəyyən olunmasının əsas göstəriciləri hesab olunur. Əhalinin 2020 və 2025-ci illərdəki sayının müəyyənləşdirilməsi məqsədi ilə tərəfimizdən ekstrapolyasiya metodundan istifadə olunmuş və bu metodun tətbiqi yolu ilə Abşeron iqtisadi rayonunda (Bakı şəhəri nəzərə alınmadan) əhalinin və işsiz statusuna malik olanların proqnoz sayı müəyyənləşdirilmişdir. Bu məqsədlə hazırda əhali proqnozlaşdırılmasında geniş tətbiq olunan aşağıdakı xətti funksiyadan istifadə olunmuşdur:

$$P_1 = P_0 + N t \quad (5)$$

Burada :

P_0 – iqtisadi rayonda əhalinin 2005-ci ildəki sayı;

P_1 – iqtisadi rayonda əhalinin 2014-cü ildəki sayı

N – əhalinin mütləq artım əmsalidir.

Qeyd olunan (3.5) xətti funksiyadan n – qiymətini tapsaq onda (3.5) xətt funksiyası aşağıdakı riyazi bərabərliklə ifadə oluna bilər:

$$N = \frac{(P_1 - P_0)}{10} \quad (6)$$

İqtisadi rayonda əhalinin 2005-2014-cü illərdəki dəyişmə tendensiyasını təhlil edib, onun qiymətlərini asılılıqda (3.6) yerinə qoysaq, onda qeyd olunan müddətdə əhalinin və işsiz statusuna malik olan əhalinin mütləq artım əmsalları (N) aşağıdakı kimi olacaqdır :

$$N_{\text{əhalinin təbii artım əmsalı}} = 8830;$$

$$N_{\text{işsiz statusuna malik olan əhalinin artım əmsalı}} = 60.$$

Aparılmış hesablamaların nəticələrini (5) tənliyində yerinə qoysaq onda əhalinin 2020 və 2025-ci illərdəki proqnoz sayı aşağıdakı kimi olacaqdır:

$$P_{2020} = 551800 + 8830 \times 6 = 604,9 \text{ min nəfər};$$

$$P_{2025} = 551800 + 8830 \times 11 = 648,9 \text{ min nəfər};$$

İşsiz statusuna malik olan əhalinin sayı isə:

$$P_{2020} = 1700 + 60 \times 6 = 2060 \text{ nəfər};$$

$$P_{2025} = 1700 + 60 \times 11 = 2360 \text{ nəfər};$$

bərabər olacaqdır. Cədvəl 4-də materialların təhlili göstərir ki, bələdiyyələrin idarə olunması səmərəliliyi və onların optimal kəmiyyət göstəriciləri təmin olunmadığı halda əhalinin 2020-2025-ci illər dövründəki proqnozlaşdırılan artım dinamikasındakı müsbət tendensiya, əks halda işsiz statusuna malik olan əhalinin proqnoz sayının artımı ilə müşayiət olunacaqdır (Cədvəl 4).

Bu mənfi tendensiyanın aradan qaldırılması üçün ilk növbədə bələdiyyələrin daxil olduğu ərazi ölçülərinin və əhali sayının yaxın perspektiv üçün (2020-2025) optimal variantının işlənilməsi lazımdır. Qeyd edək ki, cədvəl hazırkı vəziyyət təhlil olunmaqla bələdiyyələrin ərazi təşkilinin səmərəliliyinin təmin olunması məqsədi ilə tərəfimizdən təklif olunan və hesablanmış optimal ölçü kimi qəbulu zəruri məsələlərdən biri olmaqla xüsusi aktualıq kəsb edir. Hazırkı vaxta qədər demək olar ki, bu problem aparılan tədqiqat işlərində diqqət mərkəzindən kənar saxlanmışdır. Hansı ki, bu problem bələdiyyələrin büdcə gəlirlərinin formalaşmasında və onların nüfuz dairələrinin genişlənməsində aparıcı rola malik olan göstəricilər kimi qiymətləndirilməlidir.

Cədvəl 4

Abşeron iqtisadi rayonunda (Sumqayıt, Xızı, Abşeron) əhalinin və işsiz statusuna malik olanların 2020-2025-ci illər üçün proqnozlaşdırılan sayı

İllər	Əhalinin proqnoz sayı (min. nəfər)	İşsiz statusuna malik olanların proqnoz sayı (min nəfər)	2014-cü ilə nisbətən (%-lə)	2014-cü ilə nisbətən (%-lə)
2020-ci il	604,9	2,1	109,6	123,5
2025-ci il	648,9	2,4	117,6	141,2

Abşeron iqtisadi rayonuna daxil olan bələdiyyələrin perspektiv dövr üçün (2020-2025-ci illər) təklif olunan ölçü variantları

Bələdiyyələr	Hazırda əhalinin bir nəfərinə düşən ərazi sahəsi (ha)	Perspektiv üçün təklif olunan bir nəfərə düşən ərazi sahəsi (ha)	Perspektiv üçün bələdiyyədə təklif olunan əhalinin optimal sayı (min.nəfər)
1	2	3	4
Xırdalan	0,019	0,037	183,2
Saray	0,078	0,16	36,8
Mehdiabad	0,17	0,35	22,4
Qobu	0,47	0,95	18,5
Hökməli	0,20	0,50	21,8
Ceyranbatan	0,04	0,11	18,6
Dığah	0,05	0,13	11,3
Güzdək	1,12	2,80	6,2
Aşağı Güzdək	0,55	1,37	9,6
Masazır	0,15	0,38	27,0
Novxanı	0,32	0,80	21,0
Məmmədli	0,65	1,62	13,7
Fatmayı	0,54	1,34	7,7
Goradil	0,26	0,64	4,1
Balaxanı	0,15	0,36	32,6
Bilgəh	0,002	0,004	300,0
Kürdəxanı	0,41	1,02	16,8
Nardaran	0,02	0,05	22,0
Maştağa	0,12	0,30	125,0

6. Nəticə.

1. Tərəfimizdən 2019- 2025-ci ilədək bələdiyyə gəlirlərin dəyişmə həcmnin iqtisadi rayonun inzibati vahidlərinə daxil olan bələdiyyələr üçün proqnozlaşdırılması həyata keçirilmişdir. Bu məqsədlə düzxətli tənlikdən istifadə olunaraq modelləşdirmə həyata keçirilmiş və qurulmuş model əsasında 2025-ci ilə qədərki dövr üçün büdcə gəlirlərinin proqnoz variantının dəyişmə dinamikası hesablanmışdır.

2. Əhalinin 2020 və 2025-ci illərdəki sayının hesablanması üçün tərəfimizdən ekstropalyasiya metodundan istifadə olunmuş və bu metodun tətbiqi yolu ilə Abşeron iqtisadi rayonunda (Bakı şəhəri nəzərə alınmadan) əhalinin və işsiz statusuna malik olanların proqnoz sayı müəyyənləşdirilmişdir.

3. İşsiz statusuna malik olan əhalinin proqnoz sayının tendensiyanı aradan qaldırılması üçün ilk növbədə bələdiyyələrin daxil olduğu ərazi ölçülərinin və əhali sayının yaxın perspektiv üçün (2020-2025-ci illər) optimal variantının işlənilib hazırlanması, hazırkı vaxta qədər demək olar ki, aparılan tədqiqat işlərində diqqət mərkəzindən kənar saxlanılmışdır.

Beləliklə, ilk dəfə olaraq, mövcud statistik göstəricilərinin təhlili əsasında Abşeron iqtisadi rayonuna daxil olan bir sıra bələdiyyələr perspektiv dövr üçün təklif olunan optimal bələdiyyə ölçü variantı işlənilib hazırlanmışdır. İşlənilib hazırlanmış

optimal ölçü variantı yaxın perspektivdə şəhər, qəsəbə və kənd bələdiyyələrinin optimal ölçülərinin müəyyən olunmasında da istifadə olunması məqsəduşğun sayılmışdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının coğrafiyası, II cild. İqtisadi, sosial və siyasi coğrafiya. Bakı: 2015. 328 s.
2. Bələdiyyələrin əraziləri və torpaqları haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı: 07.12.1999
3. İsmayılova A.A. Azərbaycan Respublikasında Bələdiyyələrin formalaşmasının sosial-iqtisadi problemləri. Bakı: Elm, 2008, 250 s.
4. Məmmədov Z.S., Regionların iqtisadi inkişaf problemləri. Bakı: Elm, 2007, 463 s.
5. Görmez K., Yerel demokrasi ve Türkiyə. Ankara: Vadi, 1997, 208 s.
6. Lamih Çelik, Cüneyd Altıparmak Hukuki Açından 100 Soruda Yeni Büyükşehir Belediye Modeli, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, 384 s.
7. Гладышев А.Г. Правовые основы местного самоуправления. Москва: 1996, 224 с.
8. Гладкий Ш.Н., Чистобаев А.Н. Основы региональной Политики: Изд-во Михайлова В.А., Санкт-Петербург, 1998, 659 с.
9. Reingewertz, Y. Fiscal Decentralization – a Survey of the Empirical Literature / Y. Reingewertz. – MPRA Paper №9889. – 2014. – 46 p.
10. Rodríguez-Pose, A., Kroijer, A. Fiscal Decentralization and Economic Growth in Central and Eastern

Europe / A. Rodríguez-Pose, A. Kroijer // LEQS Paper. – 2009. – №12.

11. Russel E.W., Shafritz J.M. Introducing public administration. USA: Pearson Longman, 2007, 571 p.
12. Thomas P. D.Napoli, Local Government Management Guide: Strategic Planning, New York, P.48-52, 2003
13. Stabryła A., 2000, Zarządzanie Strategiczne W Teorii I Praktyce Firmy, Wyd. Naukowe Pwn, Warszawa-Kraków

**ЭКОНОМИКО-СОЦИАЛЬНЫЕ И
ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ
МУНИЦИПАЛИТЕТОВ В АБШЕРОНСКОЙ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ГЕОГРАФИЧЕСКОЙ
ЗОНЕ**

Х.М.Османова

Аннотация. Использование количественных показателей в территориальной организации муниципальных образований является основой стратегического планирования. Конкретные формулы или формулы могут быть использованы для расчета количественного показателя стратегического планирования для муниципалитетов. Стратегический план состоит в том, чтобы направить муниципалитет в предстоящие годы к решению основных задач и задач, подготовленных органом местного самоуправления в течение длительного периода времени. Это стратегическое планирование включает в себя риски, опасности, возможности, сильные и слабые стороны муниципалитета. Принимая во внимание цель диссертационного исследования, впервые мы разработали оптимальный вариант муниципального измерения, предложенный муниципалитетом для ряда муниципалитетов в Абшеронской экономической области, отобранный путем анализа имеющихся статистических показателей. Использованный и подго-

товленные вариант оптимального измерения в будущем будет использоваться при определении оптимальных измерений городских поселковых и сельских муниципалитетов.

Ключевые слова: муниципалитет, прогноз, перспективное направление, модельное уравнение, фактор роста населения

**ECONOMIC-SOCIAL GEOGRAPHICAL
MATTERS OF MUNICIPALITIES IN AB-
SHERON ECONOMIC GEOGRAPHICAL DIS-
TRICT**

Kh.M.Osmanova

Resume. The use of quantitative indicators in the territorial organization of municipalities is the basis of strategic planning. Specific formulas or formulas are able to use for calculation the quantitative indicator of strategic planning for municipalities. The strategic plan is to guide the municipality in the upcoming years to solving the main goals and objectives, prepared by the local self-government for a long period of time. This strategic planning incorporates the municipality's risks, hazards, opportunities, strengths and weaknesses. Taking into account the purpose of the research, for the first time ever, we have developed an optimal municipal measurement option proposed by the municipality for a number of municipalities in the Absheron economic area selected by the analysis of available statistical indicators. The optimal measurement option developed is most likely be used in determining optimal dimensions of urban, settlement and rural municipalities in the future.

Key words: municipality, prediction, perspective direction, model equation, population growth factor